

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst Annette van Berkel

Parasitaire wespen in het bijenhotel

Als je een bijenhotel hebt, zal het je ongetwijfeld opgevallen zijn dat je daar meer dan alleen bijen in krijgt. Ook allerlei solitaire wespen weten de gaatjes te vinden. Sommige om er hun eigen broedcellen in te maken en hun ei in een zelfverzamelde voorraad voedsel te leggen. Andere gebruiken de inhoud van broedcellen van anderen: parasitaire wespen dus.

Verschil tussen bijen en wespen

Het verschil tussen bijen en wespen zit hem vooral in het voedsel dat de larven te eten krijgen. Bij bijen is dat uiteraard stuifmeel met nectar. Wespen daarentegen, geven hun larven 'vlees' ofwel andere dieren te eten. Een parasitaire wesp die op bijen parasiteert gaat het dan ook niet om de stuifmeelvoorraad, zoals bij wespbijen het geval is (zie *Bijenhouden* 2024-2), maar om de larve, pop of het imago van de bij.

Ik bespreek een paar opvallende verschijningen die vaak te zien zijn op het bijenhotel.

Goudwespen (familie Chrysididae)

Goudwespen (genus *Chrysis*) vallen op door hun prachtige metallic kleuren en hun drukke gedrag. Zij behoren, net als bijen, tot de angeldragers (Aculeata) maar bij goudwespvrouwtjes is de angel met de laatste achterlijfssegmenten vergroeid tot een legbuis. Hun achterlijf lijkt dan ook maar drie segmenten te hebben. Het zijn parasitaire wespen, waarbij de meeste soorten eieren leggen in broedcellen van andere wespen. Dit geldt vooral voor de blauw-rose gekleurde goudwespen. De volledig blauw gekleurde blauwe goudwesp (*Chrysis cyanea*) legt ook eitjes in broedcellen van solitaire bijen. Het is een van de meest algemene goudwespen en is dan ook geregeld aan te treffen op bijenhôtels.

Drukke kleurige dames

Het gedrag van goudwespvrouwtjes is heel opvallend. Ze rennen actief rond tussen de gangen van het bijenhotel met constant snel op en neer bewegende voelsprietten. Zij zijn op zoek naar de juiste geur van een geschikte broedcel om een ei in te leggen. Hebben ze er een gevonden, dan inspecteren ze die voorzichtig. Confrontaties met de eigenaar gaan ze liever uit de weg, hoewel ze een extra dik chitinepantser hebben om zo'n confrontatie met een stekende bij of wesp te overleven. Heeft een goudwespvrouwtje een geschikte broedcel ontdekt, dan wacht ze in de buurt tot de bevoorrading optimaal is, maar de cel nog niet afgesloten is. Regelmatig ruikt ze met haar voelsprietten aan de ingang of het al aan haar eisen voldoet. Als het zover is, draait ze zich om en gaat achterwaarts de gang in om haar ei in de broedcel te leggen. Dit gedrag is met wat geduld goed waar te nemen. De goudwesplarve eet de volggroeide bijenlarve.

Sluipwespen (Parasitica)

Sluipwespen zijn wespen waarbij de legboor nooit verandert in een angel. Zij kunnen dan ook niet steken. Sommige hebben kleine legboren, andere heel erg grote. De legboor zit wanneer hij buiten gebruik is in een schede van dezelfde lengte. Ik behandel twee opvallende bezoekers van het bijenhotel.

Ephialtes manifestator boort door afsluitprop. Foto Kars Veling

Hongerwespen (familie Gasteruptiidae)

Klokjesbijen en tronkenbijen worden regelmatig geparasiteerd door hongerwespen. Ze danken hun naam aan hun aparte bouw en hun opvallend dunne lichaam. Er zijn meerdere soorten, die lastig van elkaar te onderscheiden zijn. Hongerwespen hebben een soortgelijke strategie als goudwespen in het vinden van geschikte eiafzetplekken, maar in plaats van rondrennen, vliegen ze van nestingang naar nestingang. Hebben ze een kansrijke gang gevonden, dan gaan ze er naast zitten wachten op het goede moment voor eiafzet. Uitzonderlijk aan hongerwespen is dat ze behalve de larve van de bij ook het bijenbroodje kunnen eten.

Sluipwesp (familie Ichneumonidae)

Een sluipwesp met een gigantische legboor is *Ephialtes manifestator*. Ik zie haar meestal laat in het jaar als het rustig geworden is rond het hotel. Zij hebben een legboor van haast anderhalf maal de lengte van hun eigen lichaam. Daarmee manoeuvreren gaat beter als je niet gestoord

wordt door allerlei rondvliegende nesthulpbewoners. De wesp steekt door de afsluitprop, de lege eerste cel (atrium) en de volgende afsluitprop heen in de cel met de bijenlarve en legt er haar ei. De larve consumeert de bij in de cel. Dat leggen van een ei is een langdurig gebeuren en is vaak prachtig te volgen. ●

Leuke informatie over parasitaire wespen in bijenhôtels (ook digitaal) zie: *Bijenhôtels* van P. van Breugel. Uitgave van EIS kenniscentrum insecten en andere ongewervelden & Naturalis Biodiversity Centre, Leiden

Blauwe goudwesp wacht bij nestgang. Foto Annette van Berkel

Hongerwesp legt ei in cel van grote klokjesbij. Foto Kars Veling

Hongerwesp snuffelt vliegend aan nestgang klokjesbij. Foto Kars Veling